

Sisäministeriö
Rajavartio-osasto

20.11.2020

Sisäministeriö
Hallinto- ja kehittämisosasto

SM HKO lausuntopyyntö SMDno-2020-2484 STM, 12.11.2020

Rajavartio-osaston lausunto tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta**Aluksi**

Sisäministeriön hallinto- ja kehittämisosasto on pyytänyt sisäministeriön rajavartio-osastolta lausuntoa sosiaali- ja terveysministeriön luonnoksesta esitykseksi tartuntatautilain (1227/2016) väliaikaisesta muuttamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa suoraan Rajavartiolaitokselta. Rajavartiolaitoksen esikunta toimii samalla sisäministeriön rajavartio-osastona ja lausuu asiasta seuraavaa:

Rajavartio-osasto suhtautuu myönteisesti sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemaan esitykseen. Rajavartio-osasto pitää erittäin tärkeänä, että koronavirus-taudin leviämistä väestössä voidaan estää tehokkaasti. Rajavartio-osasto on osallistunut lakiesitysluonnoksen valmisteluun ja sen esittämät erityisesti virka-apua ja siihen liittyviä toimivaltuuksia koskevat näkökohdat on otettu asianmukaisesti huomioon.

Tartuntatautilain tarkoitus on tartuntatautien, niiden leviämisen ja niiden yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäiseminen. Rajavartio-osaston näkemyksen mukaan onkin perusteltua, että tartuntatautien torjuntatoimista säädetään ensisijaisesti tartuntatautilaissa. Muilla laeilla voidaan tarvittaessa täydentää tartuntatautilain sääntelyä. Ulkomaalaisten osalta maahantuloa ja maassa oleskelua voidaan rajoittaa kansanterveyteen liittyvistä syistä ulkomaalaislain (301/2004) perusteella. Rajavartiolaitos on ottanut tämän huomioon sisä- ja ulkorajatarkastuksia suorittaessaan. Maahantulon rajoittaminen ulkomaalaislain mukaisella kansanterveysperusteella on kuitenkin riittämätön keino varmistaa terveysturvallisuus Suomessa muun muassa siitä syystä, että se ei tule kyseeseen Suomen kansalaisten osalta. Sisärajatarkastusten poistuessa Rajavartiolaitos ei suorita sisärajoilla rajatarkastusta, joten terveysturvallisuuden varmistamiseksi tulee luoda muita keinoja säätämällä näistä esitetyllä tavalla tartuntatautilaissa.

Virka-apusääntely sekä toimivaltuudet

Rajavartio-osasto korostaa, että Rajavartiolaitosta koskeva nykyinen virka-apusääntely ei mahdollista virka-avun antamista kunnan tai sairaanhoitopiirin viranomaisille. Kunnan ja sairaanhoitopiirin viranomaiset vastaavat kuitenkin tartuntatautien vastustamisesta käytännön tasolla. Tilannetta ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena, sillä jo nykylain säädäntö mahdollistaa poliisin, pelastusviranomaisten ja puolustusvoimien virka-avun antamisen myös kunnan tai sairaanhoitopiirin viranomaisille. Rajavartio-osaston näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet virka-avun antamiseksi myös kunnan ja sairaanhoitopiirin terveydenhoitoviranomaisille turvataan esitetyllä tavalla.

Virka-avun osalta on varmistuttava lisäksi siitä, että Rajavartiolaitokselle säädetään esitysluonnoksen mukaisesti sellaiset toimivaltuudet, jotka mahdollistavat virka-apupyynnön perusteella suoritettavat tarvittavat toimenpiteet. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella rajavartiomiehellä on muun muassa oikeus selvittää henkilöllisyys rajavartiolain 36 §:n mukaisesti ja käyttää rajavartiolain 40 §:n mukaista käskyvaltaa yksittäisessä tehtävässä. Myös voimakeinojen käyttö on mahdollista virka-aputehtävässä, mikäli voimakeinojen käytölle säädetty edellytykset olisivat käsillä virka-aputehtävässä.

Edellä todetut toimivaltuussäännökset eivät kuitenkaan ole riittävät terveydenhoitoviranomaisille säädettäväksi esitettävän tarkastustoiminnan tukemiseksi ja mahdollistamiseksi. Tämän takia esitysluonnoksessa esitetään eräiden uusien toimivaltuuksien säätämisestä virka-apua antaville viranomaisille. Toimivaltuuksista esitetään säädettäväksi ainoastaan esitetyn terveysturvallisuustoiminnan mahdollistamiseksi. Rajavartio-osasto korostaa sitä, että esitettävät toimivaltuudet eivät pääasiassa ole uusia toimivaltuuksia, vaan jo olemassa olevien toimivaltuuksien käyttö mahdollistettaisiin myös terveysturvallisuustoiminnan yhteydessä annettavan virka-avun antamisen yhteydessä.

Uusi toimivaltuus olisi itse virka-aputehtävän luonteeseen liittyvä oikeus esitettävän sääntelyn edellyttämien matkustajan dokumenttien tarkastamiseen. Virka-avun tarkoituksenmukaiseksi toteuttamiseksi on rajavartio-osaston näkemyksen mukaan tarpeen mahdollistaa se, että matkustajavirtojen ohjaamiseen ja neuvontaan osallistuvalla viranomaisella on virka-apua antaessaan mahdollisuus selvittää alustavasti matkustajan tilannetta ja esimerkiksi tiedustella, onko hänellä covid-19-taudin osoittavan testin todistus tai rokotustodistus. Koska jo viranomaisen tiedustelu todistuksen olemassaolosta voi matkustajan näkökulmasta näyttäytyä pyyntönä esittää kyseinen todistus, on välttämätöntä selvyyden vuoksi säätää virka-apua antaville viranomaisille oikeus saada tieto tartuntatautilain 60 a ja b §: en mukaisista matkustajan asemaan liittyvistä dokumenteista. Varsi-

naisen päätöksen siitä, mitä toimenpiteitä matkustajan suhteen tehtäisiin, tekisi kuitenkin aina viime kädessä terveysviranomainen.

Voimassa olevan rajavartiolain 38 §:n mukaan rajavartiomies voi määrätä kulkuneuvon pysäytettäväksi tai siirrettäväksi, siirtää kulkuneuvon sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän, ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka Rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Esitysluonnoksen mukainen uusi sääntely mahdollistaisi, että Rajavartiolaitos voisi pysäyttää kulkuneuvon ja ohjata liikennettä terveysviranomaisen 60 a §:ssä säädetyn toimenpiteen suorittamisen varmistamiseksi. Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen olisi välttämätöntä liikennevirtojen hallitsemiseksi, jotta voitaisiin tarvittaessa järjestää tarkastuspisteitä siten, että terveysturvallisuustoimenpiteiden kohdistaminen maahan saapuviin henkilöihin olisi mahdollista.

Rajavartiolaitokselle esitetään luonnoksessa myös oikeutta estää henkilön poistuminen paikalta, kunnes terveysviranomainen on tehnyt 60 a §:n mukaisen päätöksen. On huomattava, että esitetty sanamuoto ei mahdollista apua niissä tilanteissa, jos toimivaltaisella terveysviranomaisella olisi tarve tehdä tartuntatautilain 16 §:n mukainen terveystarkastus tai 60 §:n mukainen karanteenipäätös ja toimenpiteen kohteena oleva henkilö vastustaa sitä pyrkimällä poistumaan paikalta. Lähtökohta terveysturvallisuustoimenpiteiden toteuttamisessa on vapaaehtoisuus, mutta jo tartuntatautilain voimassa olevat säännökset sisältävät mahdollisuuden myös tahdon vastaisesti suoritettaviin toimenpiteisiin. Koska covid-19-pandemian torjumiseksi on sen laajuuden vuoksi välttämätöntä toteuttaa terveysturvallisuustoimenpiteitä laajemmin kuin muiden yleisvaarallisten tartuntatautien torjumiseksi, olisi tarpeen säätää Rajavartiolaitokselle nimenomainen toimivaltuus tukea näiden terveysviranomaisen toimenpiteiden suorittamista myös siinä tilanteessa, että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei ole halukas toimenpiteeseen. Rajavartio-osasto katsoo, että esitetyn 60 c §:n 2 momentin 3 kohdan piiriin tulisi sisältyä kaikkien tartuntatautilain mukaisten toimenpiteiden suorittamisen turvaaminen.

Jatkovalmistelussa huomioon otettavat seikat

Rajavartio-osasto toteaa, että tartuntatautilain 60 §:ään säädettäväksi esitettyä ehdotonta 10 päivän enimmäispituutta COVID-19-tautiepäilyyn liittyvän karanteenin enimmäispituudeksi tulisi uudelleenharkita jatkovalmistelussa. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa enintään 30 päivän karanteenin määrittämisen, eikä esitysluonnoksessa ole rajavartio-osaston näkemyksen mukaan perusteltu riittävästi sitä, miksi karanteenin enimmäispituus tulisi kaikissa mahdollisissa CO-

VID-19-tartuntatautiepäilyissä rajata enintään 10 vuorokauteen. Päätös karanteenista tulee tehdä lääketieteellisin perustein, eikä lääkärin harkintavaltaa siltä osin tulisi rajata lain tasolla liikaa.

Lisäksi rajavartio-osasto toteaa, että tartuntatautilain 60 ja 60 a §:n välinen suhde ei ole kaikissa tilanteissa täysin selkeä. Esitysluonnoksen 60 a §:ssä esitetään säädettäväksi, että kyseisen säännöksen perusteella ei voisi määrätä karanteeniin henkilöitä, joilla on esittää säännöksessä tarkoitettu todistus tai selvitys, vaikka heillä olisi COVID-19-tartuntaan viittaavia oireita. Sama koskee esitysluonnoksen 60 b §:ssä lueteltuja henkilöitä. Nämä henkilöt voitaisiin kuitenkin määrätä karanteeniin voimassa olevan 60 §:n perusteella. Rajavartio-osasto esittää harkittavaksi, että 60 a §:n perusteella voisi määrätä rajoilla tapahtuvan terveys- ja turvallisuustoiminnan yhteydessä karanteeniin myös oireellisia henkilöitä, joilla on 60 a §:ssä tarkoitettu todistus tai selvitys tai 60 b §:ssä lueteltuja oireellisia henkilöitä. Tällöin kaikkiin rajat ylittäviin henkilöihin voitaisiin ensisijaisesti soveltaa esitettävää uutta lainsäädäntöä.

Rajavartio-osasto katsoo, että esitysluonnoksen kieliasua tulee vielä tarkastaa ja perusteluja tulee jossakin määrin vielä laajentaa ja tarkentaa ennen esityksen antamista eduskunnalle. Esitysluonnoksen perusteluissa ei esimerkiksi kuvata vielä kovinkaan hyvin sitä, miten esitetty sääntely tulee vaikuttamaan ulkorajoilla voimassa oleviin ulkorajaliikenteen rajoituksiin. Rajavartio-osaston käsityksenä on, että esitetyn sääntelyn ei ole ulkorajojen osalta tarkoitus korvata voimassa olevia ulkorajaliikenteen rajoituksia, jotka perustuvat osittain Euroopan unionin komission suosituksiin. Rajavartio-osasto tulee toimittamaan erikseen muutamia kielellisiä huomioita hallituksen esityksestä, sekä ehdotuksia perustelujen tarkentamiseksi.

Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö
Kontra-amiraali

Markku Hassinen

Ylitarkastaja
Oikeustieteen maisteri

Outi Leinonen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Rajavartiolaitos 20.11.2020 klo 11:49.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

TIEDOKSI

Sosiaali- ja terveysministeriö
RVLE / oikos ja rmos